

บทที่ 3

สภาพการคิดแบบใช้คำถามเร้าคุณธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 โรงเรียนวัดหนองตาเตี้ย ตำบลหนองจรเข้ อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี

การศึกษาสภาพการคิดแบบใช้คำถามเร้าคุณธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ครั้งนี้เป็นการวิจัยระยะที่ 1 เพื่อนำผลการศึกษาไปเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการคิดแบบใช้คำถามเร้าคุณธรรม ซึ่งมีรายละเอียดที่นำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. คำถามการวิจัย
2. วัตถุประสงค์การวิจัย
3. วิธีดำเนินการวิจัย
4. สภาพปัจจุบันการคิดแบบใช้คำถามเร้าคุณธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 โรงเรียนวัดหนองตาเตี้ย ตำบลหนองจรเข้ อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี
5. ปัญหาและความต้องการการพัฒนาการคิดแบบใช้คำถามเร้าคุณธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 โรงเรียนวัดหนองตาเตี้ย ตำบลหนองจรเข้ อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี

คำถามการวิจัย

สภาพของการคิดแบบใช้คำถามเร้าคุณธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 โรงเรียนวัดหนองตาเตี้ย ตำบลหนองจรเข้ อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี ประกอบด้วยข้อคำถามย่อย 2 ประการ ได้แก่

1. สภาพปัจจุบันการคิดแบบใช้คำถามเร้าคุณธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 โรงเรียนวัดหนองตาเตี้ย เป็นอย่างไร
2. ปัญหาและความต้องการการพัฒนาการคิดแบบใช้คำถามเร้าคุณธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 โรงเรียนวัดหนองตาเตี้ย เป็นอย่างไรบ้าง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการคิดแบบใช้คำถามเร้าคุณธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 โรงเรียนวัดหนองตาเตี้ย
2. เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการการพัฒนาการคิดแบบใช้คำถามเร้าคุณธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 โรงเรียนวัดหนองตาเตี้ย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในระยะที่ 1 นี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) โดยให้ผู้มีส่วนสำคัญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการคิดแบบเร้าคุณธรรมร่วมกันศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการพัฒนาการคิดแบบเร้าคุณธรรม โดยดำเนินการ ดังนี้

1. กรอบการวิจัย

ผู้วิจัยนำหลักการคิดของท่านเจ้าคุณพระพรหมคุณาภรณ์ (ปอ.ประยุทธ์ ปยุตโต) มาเป็นกรอบแนวความคิดในการวิจัย ประกอบด้วย

- 1.1 การคิดดี (อโลภะ ไม่โลภมาก)
- 1.2 การคิดมีเหตุผล (อโทสะ ไม่โกรธ)
- 1.3 การคิดถูกต้อง (อโมหะ ไม่หลง)

2. ประชากรในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการคิดแบบเร้าคุณธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 โดยตรง ซึ่งประกอบด้วย 2 กลุ่ม ดังนี้

2.1 ผู้มีส่วนสำคัญในการพัฒนาการคิดแบบเร้าคุณธรรม คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5 และ 6 โรงเรียนวัดหนองตาเตี้ยง จำนวน 17 คน

2.2 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการคิดแบบเร้าคุณธรรม จำนวน 10 คน ประกอบด้วย

- 2.1 ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองตาเตี้ยง จำนวน 1 คน
- 2.2 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 จำนวน 2 คน
- 2.3 ตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 1 คน
- 2.4 ผู้ใหญ่บ้านบ้านหนองตาเตี้ยง จำนวน 1 คน
- 2.5 ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 3 คน
- 2.6 ผู้เชี่ยวชาญด้านการคิด จำนวน 2 รูป
- 2.7 เจ้าอาวาสวัดหนองตาเตี้ยง จำนวน 1 รูป

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการและเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลหลากหลายเหมาะสมกับลักษณะและธรรมชาติของแหล่งข้อมูล ดังนี้

3.1 การใช้แบบสอบถามการคิดแบบเร้าคุณธรรมโดยให้ผู้มีส่วนสำคัญได้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 โรงเรียนวัดหนองตาเตี้ยง ตำบลหนองจรเข้ อำเภอนองแคว จังหวัดสระบุรี จำนวน 17 คน เป็นผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง เมื่อวันที่ 9 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 แบบสอบถามดังกล่าวมีลักษณะและวิธีการสร้าง ดังนี้

แบบสอบถามสำหรับผู้มีส่วนสำคัญในการพัฒนาการคิดแบบใช้คำถามเร้าคุณธรรม คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วยข้อคำถาม 6 ข้อ ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบสำรวจรายการ (check list) อันได้แก่ เพศ อายุ ขนาดของครอบครัว ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง อาชีพของผู้ปกครอง และรายได้ของผู้ปกครอง

ตอนที่ 2 แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับการคิดแบบใช้คำถามเร้าคุณธรรม ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 2 ระดับ โดยให้เลือกตอบตามความถูกต้องเป็นจริงเกี่ยวกับการคิดตามกรอบการวิจัย 3 ด้าน คือ

1. ด้านการคิดดี (อโลาะ ไม่โลภมาก) จำนวน 10 ข้อ
2. ด้านการคิดอย่างมีเหตุผล (อโทสะ ไม่โกรธ) จำนวน 10 ข้อ
3. ด้านการคิดถูกต้อง (อโมหะ ไม่หลง) จำนวน 10 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบวัดพฤติกรรมการคิดแบบใช้คำถามเร้าคุณธรรม ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ต (Likert's scale) 4 ระดับ คือ จริงมาก ค่อนข้างจริง จริงบางครั้ง และไม่จริง โดยให้เลือกตอบในช่องที่ตรงกับความรู้สึกนึกคิดของผู้ตอบตามกรอบการวิจัยทั้ง 3 ด้าน

1. ด้านการคิดดี (อโลาะ ไม่โลภมาก) จำนวน 10 ข้อ
2. ด้านการคิดอย่างมีเหตุผล (อโทสะ ไม่โกรธ) จำนวน 10 ข้อ
3. ด้านการคิดถูกต้อง (อโมหะ ไม่หลง) จำนวน 10 ข้อ

3.2 การสัมภาษณ์เจาะลึกสำหรับผู้มีส่วนสำคัญในการพัฒนา ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเกี่ยวกับสภาพ การคิดแบบใช้คำถามเร้าคุณธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 โรงเรียนวัดหนองตาเตี้ยง ตำบลหนองจระเข้ อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี ซึ่งมีประเด็นสัมภาษณ์ จำนวน 3 ประเด็น คือ

- 3.2.1 การคิดดี (อโลาะ ไม่โลภมาก) ของนักเรียน
- 3.2.2 การคิดอย่างมีเหตุผล (อโทสะ ไม่โกรธ) ของนักเรียน
- 3.2.3 การคิดถูกต้อง (อโมหะ ไม่หลง) ของนักเรียน

3.3 แบบสัมภาษณ์สภาพการคิดแบบใช้คำถามเร้าคุณธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ใช้สัมภาษณ์ผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 โรงเรียนวัดหนองตาเตี้ยง และผู้ปกครองนักเรียน มีประเด็นการสัมภาษณ์ จำนวน 3 ประเด็น ประกอบด้วย

- 3.3.1 การคิดดี (อโลาะ ไม่โลภมาก) ของนักเรียน
- 3.3.2 การคิดอย่างมีเหตุผล (อโทสะ ไม่โกรธ) ของนักเรียน
- 3.3.3 การคิดถูกต้อง (อโมหะ ไม่หลง) ของนักเรียน

ตอบไม่จริง	ความหมาย คือ 4
ตอบจริงบางครั้ง	ความหมาย คือ 3
ตอบค่อนข้างจริง	ความหมาย คือ 2
ตอบจริงมาก	ความหมาย คือ 1

4.2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพการคิดแบบใช้คำตามเร้าคุณธรรม แนวทางการพัฒนา และความต้องการการพัฒนา ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนสำคัญในการพัฒนาคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 มีประเด็นการสัมภาษณ์ จำนวน 3 ประเด็น ประกอบด้วย การคิดดี (อโลละ ไม่โลภมาก) การคิดอย่างมีเหตุผล (อโทสะ ไม่โกรธ) การคิดถูกทาง (อโมหะ ไม่หลง)

4.3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพการคิดแบบใช้คำตามเร้าคุณธรรม แนวทางการพัฒนา และความต้องการการพัฒนาการคิดแบบใช้คำตามเร้าคุณธรรม ใช้สัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาคือ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองตาเตี้ยง ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 และผู้ปกครองนักเรียน มีประเด็นการสัมภาษณ์ จำนวน 3 ประเด็น ประกอบด้วย การคิดดี (อโลละ ไม่โลภมาก) การคิดอย่างมีเหตุผล (อโทสะ ไม่โกรธ) การคิดถูกทาง (อโมหะ ไม่หลง)

5. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ทั้งที่เป็นแบบสอบถาม แบบทดสอบและแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

5.1 การหาค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา (content validity) โดยการนำเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดการวิจัยที่ได้ผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการคิดคือพระสงฆ์จำนวน 5 รูป ทำการตรวจสอบความตรงทางโครงสร้าง และเนื้อหา นำไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง คำถามรายข้อกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัดโดยแต่ละข้อคำถามจะต้องมีค่า IOC (index of item-objective congruence) มากกว่า 0.50 ขึ้นไป ถ้าน้อยกว่า 0.50 นำมาแก้ไขตามคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญโดยใช้สูตรในการวิเคราะห์ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum X}{N}$$

โดย IOC หมายถึง ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์

$\sum X$ หมายถึง ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N หมายถึง จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

5.2 หาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยนำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้วมาทดลองใช้ (try-out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มประชากรคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 โรงเรียนวัดหนองจอกใหญ่ จำนวน 17 คน นำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient) ตามวิธีของ ครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.80

6. วิธีการที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถาม แบบทดสอบ และการสัมภาษณ์เจาะลึก ดังนี้

6.1 ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์การขอเก็บข้อมูลจากคณาบดีคณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนเข้าพื้นที่เก็บข้อมูล

6.2 ผู้วิจัยเก็บข้อมูล แบบสอบถาม แบบทดสอบ และสัมภาษณ์

6.3 ตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับคืนทุกฉบับเพื่อความสมบูรณ์ของข้อมูล

6.4 นำแบบสอบถาม และแบบทดสอบที่ครบถ้วนสมบูรณ์ตรวจให้คะแนนตาม

เกณฑ์ที่กำหนด

7. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล และเกณฑ์การแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูล

7.1 การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (quantitative analysis) ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทดสอบและสอบถาม ใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูลใช้การบันทึกคะแนนจากแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยเครื่องคอมพิวเตอร์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ด้วยการใช้สถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้มีส่วนสำคัญในการพัฒนา ใช้การคำนวณค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันของการคิดแบบใช้คำถามเร้าคุณธรรมวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 3 ปัญหาและความต้องการการพัฒนาการคิดแบบใช้คำถามเร้าคุณธรรมวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่า ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

7.2 การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (qualitative analysis) ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากสัมภาษณ์เจาะลึก 2 ลักษณะคือ 1) สภาพของการคิดแบบใช้คำถามเร้าคุณธรรมของผู้มีส่วนสำคัญในการพัฒนา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนา 2) ปัญหาและความต้องการพัฒนาการคิดแบบใช้คำถามเร้าคุณธรรมของผู้มีส่วนสำคัญในการพัฒนา และจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนา ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเนื้อหา (content analysis) แบบสร้างข้อสรุป คือจำแนกชนิดข้อมูล (typological analysis) โดยดำเนินการตามแนวทางที่ สุภางค์ จันทวานิช (2539, หน้า 136-137) เสนอเอาไว้คือ จำแนกข้อมูลชนิดต่างๆ ก่อนแล้วจึงพิจารณาความสัมพันธ์ของข้อมูล อธิบายถึงความสัมพันธ์ และสาเหตุของปรากฏการณ์โดยยึดกรอบการวิจัยทั้ง 3 ด้านเป็นหลัก

ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การแปลความผลการวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียด ดังนี้

7.2.1 แบบสอบถามความรู้ ของนักเรียนเกี่ยวกับการคิดทั้ง 3 ด้าน ใช้เกณฑ์กำหนดความหมายของร้อยละของความรู้ ดังนี้

ค่าร้อยละของผู้ตอบถูก	แปลความหมาย
80 – 100	เท่ากับ มีความรู้ ความเข้าใจระดับมาก
60 – 79	เท่ากับ มีความรู้ ความเข้าใจระดับปานกลาง
ต่ำกว่า 60	เท่ากับ มีความรู้ ความเข้าใจระดับน้อย

7.2.2 แบบสอบพฤติกรรมต่อการคิดทั้ง 3 ด้านของนักเรียน ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การกำหนดความหมายของค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมตามแนวทางการแปลความหมายและการประยุกต์ใช้ของประพันธ์ จำปาไทย (2540, หน้า 30) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	แปลความหมาย
1.00 – 1.49	เท่ากับ น้อย
1.50 – 2.49	เท่ากับ ค่อนข้างน้อย
2.50 – 3.49	เท่ากับ ค่อนข้างมาก
3.50 – 4.00	เท่ากับ มาก

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของประชากรในการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้มีส่วนสำคัญในการพัฒนาคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 โรงเรียนวัดหนองตาเตี้ยง จำนวน 17 คน มีอายุระหว่าง 10 -13 ปี เป็นนักเรียนหญิงจำนวน 11 คน หรือ (ร้อยละ 64.7) มีขนาดครอบครัว 3-4 คน หรือ (ร้อยละ 58.8) ผู้ปกครองของนักเรียนส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับ ม.3 จำนวน 6 คน หรือ (ร้อยละ 35.3) มีอาชีพรับจ้างจำนวน 11 คน หรือ (ร้อยละ 64.7) มีรายได้ส่วนใหญ่ต่ำกว่า 3,000 บาท จำนวน 8 คน หรือ (ร้อยละ 47.1) ซึ่งมีรายละเอียดดังปรากฏในตาราง 3

ตาราง 3 ข้อมูลทั่วไปของผู้มีส่วนสำคัญในการพัฒนา

ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	6	35.3
หญิง	11	64.7
2. อายุ		
10 ปี	1	5.9
11 ปี	9	52.9
12 ปี	6	35.3
13 ปี	1	5.9
3. ขนาดครอบครัว		
3 – 4 คน	10	58.8
5 – 6 คน	4	23.6
มากกว่า 6 คน	3	17.6
4. ระดับการศึกษาผู้ปกครอง		
ป.6	4	17.6
ม.3	6	35.3
ม. 6	5	29.4
ปวช.	2	11.8
5. อาชีพของผู้ปกครอง		
รับราชการ	1	5.9
ค้าขาย	2	11.8
เกษตรกรรม	1	5.9
รับจ้าง	11	64.7
ลูกจ้างบริษัท	1	5.9
รัฐวิสาหกิจ	1	5.9
6. รายได้ของผู้ปกครองต่อเดือน		
ต่ำกว่า 3,000 บาท	8	47.1
3,001 – 5,000 บาท	5	29.4
มากกว่า 10,000 บาท	4	23.5

2. สภาพปัจจุบันของการคิดแบบใช้คำถามเร้าคุณธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 โรงเรียนวัดหนองตาเตี้ยง ตำบลหนองจระเข้ อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี ผลการศึกษาพบว่า เป็นไปตามกรอบการวิจัย แยกนำเสนอเป็น 3 ด้าน ตามลำดับได้แก่ 1) ด้านการคิดดี 2) ด้านการคิดอย่างมีเหตุผล 3) ด้านการคิดถูกทาง

2.1 ข้อมูลเชิงปริมาณด้านความรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับการคิดแบบใช้คำถามเร้าคุณธรรม

2.1.1 ด้านการคิดดี (อโลภะ ไม่โลภมาก) จากการตอบแบบทดสอบของนักเรียนพบว่า ด้านความรู้เกี่ยวกับการคิดดี (อโลภะ ไม่โลภมาก) นักเรียนมากกว่า (ร้อยละ 80) ตอบแบบทดสอบได้เกือบทุกข้อ มีเพียง 4 ข้อคำถาม คือ ข้อที่ 1,2,3 และข้อที่ 7 ความโลภหมายถึงอาการของจิตที่คิดอยากได้ของคนอื่น ความโลภ คือ อาการของคนที่คิดอยากมี อยากเป็น ความโลภคือการแสวงหาเพื่อให้ได้ สิ่งทั้งหลายมาครอบครอง ความตระหนี่ที่เหนียวเป็นความโลภอย่างหนึ่ง ฯลฯ เท่านั้นที่พบว่า นักเรียนตอบถูกเพียง (ร้อยละ 23.5, 29.4 และ 35.3) รายละเอียดดังตาราง 4

ตาราง 4 ความรู้ของนักเรียนด้านการคิดดี (อโลภะ ไม่โลภมาก)

ข้อคำถาม	ตอบถูก	ตอบผิด	ระดับ ความรู้
	ร้อยละ	ร้อยละ	
1. ความโลภหมายถึงอาการของจิตที่คิดอยากได้ของคนอื่น	23.5	76.5	น้อย
2. ความโลภ คือ อาการของคนที่คิดอยากมี อยากเป็น	41.2	58.8	น้อย
3. ความโลภคือการแสวงหาเพื่อให้ได้สิ่งทั้งหลาย มาครอบครอง	29.4	70.6	น้อย
4. ความโลภ เป็นบาปอกุศลอย่างหนึ่ง	75.2	24.8	ปานกลาง
5. การให้ทานแบ่งปันสิ่งของแก่ผู้อื่นเป็นบุญอย่างหนึ่ง	73.2	26.8	ปานกลาง
6. การให้ทานสิ่งของแก่ผู้อื่นนำความสุขมาให้	64.1	35.9	ปานกลาง
7. ความตระหนี่ที่เหนียวเป็นความโลภอย่างหนึ่ง	35.3	64.7	น้อย
8. ความโลภนำมาซึ่งความสุขใจ	74.1	25.9	ปานกลาง
9. ความโลภมากทำให้คนร่ำรวย	68.1	31.9	ปานกลาง
10. ความโลภมากมักทำให้คนสวย	64.2	35.8	ปานกลาง
รวม	54.0	46.0	น้อย

นักเรียนมีความคิดด้านการคิดดี โดยรวมอยู่เกณฑ์ที่ต้องปรับปรุงแก้ไขได้แก่ โลกมากอยากได้ของคนอื่นมาครอบครองเป็นของตนเอง รองลงมา คือการแสวงหาสิ่งทั้งหลายมาครอบครองเป็นของตนเอง และ ความตระหนี่ถี่เหนียวไม่ยอมให้ทาน

2.1.2 ด้านการคิดอย่างมีเหตุผล (อโทสะ ไมโกรธ) นักเรียนส่วนมากมีความรู้ นักเรียนมากกว่า (ร้อยละ 76.5) ตอบถูก คือ โทสะหมายถึงอาการที่แสดงออกที่ไม่พอใจทาง โทสะคือ อาการที่ไม่สบอารมณ์ หรือไม่พอใจ โทสะ คือ อาการที่ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ได้ โทสะ คืออาการที่แสดงออกที่ไม่พอใจทางอารมณ์ ผู้ที่มีโทสะมักจะตัดสินใจทำอะไรได้อย่างรวดเร็ว ผู้ที่มีโทสะมากมักจะขาดสมาธิในการเรียน และโทสะคืออาการที่แสดงออกถึงการต่อต้านในสิ่งที่ตนไม่ชอบใจ นักเรียน (ร้อยละ 35.3) และตอบได้ถูกร้อยละเยียดตั้งตาราง 5

ตาราง 5 ความรู้ของนักเรียนด้านการคิดอย่างมีเหตุผล (อโทสะ ไมโกรธ)

ข้อคำถาม	ตอบถูก	ตอบผิด	ระดับ ความรู้
	ร้อยละ	ร้อยละ	
1. โทสะหมายถึงอาการที่แสดงออกที่ไม่พอใจทางอารมณ์	35.3	64.7	น้อย
2. โทสะ คือ อาการที่ไม่สบอารมณ์ หรือไม่พอใจ	47.1	52.9	น้อย
3. โทสะ คือ อาการที่แสดงออกถึงการต่อต้านในสิ่งที่ตนไม่ชอบใจ	35.3	64.7	น้อย
4. โทสะ คือ อาการที่ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ได้	41.2	58.8	น้อย
5. โทสะ คือ ความอึดอัดใจสนุกสนาน	58.8	41.2	น้อย
6. ผู้ที่มีโทสะมากมักจะโกรธง่ายอารมณ์รุนแรง	76.5	23.5	ปานกลาง
7. ผู้ที่มีโทสะมากมักจะอารมณ์ดีตลอดทั้งวัน	58.8	41.2	น้อย
8. ผู้ที่มีโทสะมักจะตัดสินใจทำอะไรได้อย่างรวดเร็ว	58.8	41.2	น้อย
9. ผู้ที่มีโทสะมากมักจะเรียนเก่ง	29.4	70.6	น้อย
10. ความโกรธทำให้คนเกิดมาหน้าตาไม่ดี	82.4	17.6	มาก
รวม	52.4	47.6	น้อย

สรุปได้ว่านักเรียนมีความคิดด้านการคิดอย่างมีเหตุผล โดยรวมอยู่เกณฑ์ที่ต้องปรับปรุงแก้ไขได้แก่ความสำคัญผิดคิดว่าการมีโทสะทำให้เรียนดีรองลงมาคือนักเรียนไม่เข้าใจในความหมายของคำว่าโทสะหรืออาการที่แสดงออกมาทางอารมณ์นั้นเรียกว่าโทสะ และ การแสดงออกทางอารมณ์โกรธมักต่อต้านสิ่งที่ตนไม่ชอบใจเสมอ

2.1.3 ด้านการคิดถูกทาง (อโมหะ ไม่หลงผิด) ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของผู้มีส่วนสำคัญในการพัฒนาพบว่า นักเรียนตอบแบบสอบถามถูกต้องมากกว่า (ร้อยละ 60) จะมีบางข้อ คือนักเรียนไม่มีความหมายของคำว่าโมหะ คนที่ถูกโมหะครอบงำแล้วมักไม่สมประกอบและคนที่ผิดหวังกับสิ่งที่ตนหวังแล้วฆ่าตัวเพราะถูกครอบงำจากโมหะเท่านั้นที่นักเรียนตอบถูก (ร้อยละ 58.8) ดังปรากฏในตาราง 6

ตาราง 6 ความรู้ของนักเรียนด้านการคิดถูกทาง (อโมหะ ไม่หลง)

ข้อคำถาม	ตอบถูก	ตอบผิด	ระดับ ความรู้
	ร้อยละ	ร้อยละ	
1. โมหะ หมายถึง ความไม่รู้ไม่เข้าใจ	29.7	70.3	น้อย
2. โมหะ คือ ความหลงผิดคิดชั่ว	58.8	41.2	น้อย
3. โมหะ คือ การกระทำใดๆ ที่ไม่รู้สึกรู้ตัว	64.7	35.3	ปานกลาง
4. โมหะ คือ บาปอกุศลชนิดหนึ่ง	64.7	35.3	ปานกลาง
5. โมหะ คือ ความไม่รู้เท่าทันปัจจุบัน	58.8	41.2	น้อย
6. คนที่มีโมหะมากๆ จะรู้สึกไม่สบายกาย	70.6	29.4	ปานกลาง
7. คนที่ฟุ้งซ่านเพราะถูกโมหะครอบงำ	58.8	41.2	น้อย
8. คนที่คิดฆ่าตัวตายเมื่อผิดหวังเพราะถูกโมหะครอบงำ	58.8	41.2	น้อย
9. คนไม่รู้จักบาป บุญ คุณ โทษเพราะถูกโมหะครอบงำ	58.8	41.2	น้อย
10. คนที่มีโมหะครอบงำแล้วมักจะไม่สมประกอบ	47.1	52.9	น้อย
รวม	57.0	43.0	น้อย

สรุปได้ว่านักเรียนมีความคิดถูกทางโดยรวมอยู่เกณฑ์ที่ต้องปรับปรุงแก้ไข ได้แก่ นักเรียนไม่มีความหมายของคำว่าโมหะคือความหลงผิดคิดชั่วรองลงมาคือนักเรียนไม่เข้าใจว่าอาการของคนที่ถูกโมหะครอบงำเอาแล้วมักไม่สมประกอบและนักเรียนไม่รู้มาก่อนเลยว่าคนที่ฆ่าตัวตายเมื่อตนผิดหวังในสิ่งที่ตนปรารถนานั้นเพราะถูกโมหะคือความไม่รู้เท่าทันครอบงำเอาแล้ว

2.1.4 ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบวัดพฤติกรรม พบว่านักเรียนมีพฤติกรรมด้านการคิดดี (อโลภะ ไม่โลภมาก) โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและมีประเด็นด้านการคิดดีที่เป็นพฤติกรรมที่น่าสนใจ คือ นักเรียน (ร้อยละ 29.4) ไม่ยอมรับในสิ่งที่ผู้อื่นทำต่างที่ตนคิด นักเรียน (ร้อยละ 17.6) เมื่อทำผิดสามารถกล่าวคำว่าขอโทษผู้อื่นได้ และนักเรียน (ร้อยละ 22.8) ไม่สามารถทำให้เป็นสุขได้จนกว่าจะได้ทุกสิ่งที่ต้องการ รายละเอียดดังปรากฏในตาราง 7

ตาราง 7 จำนวนและร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับพฤติกรรมในด้าน การคิดดี (อโลหะ ไม่โลภมาก)

ข้อคำถาม	ระดับพฤติกรรม				ระดับ		พฤติกรรม
	ไม่จริง	จริง บางครั้ง	ค่อนข้างจริง	จริง มาก	μ	σ	
1. ฉันไม่สนใจกับความทุกข์ของผู้อื่นเพียงได้สิ่งของ นั้นมา	47.1	47.1	5.9		2.23	1.09	ค่อนข้างน้อย
2. ฉันไม่ยอมรับในสิ่งที่ผู้อื่นทำต่างจากที่ฉันคิด	29.4	41.2	11.8	17.6	3.82	.39	มาก
3. แม้จะมีภาระที่ต้องทำฉันก็ยังยินดีรับฟังความทุกข์ ของผู้อื่นที่ต้องการความช่วยเหลือ	17.6	35.3	23.5	23.5	2.88	1.05	ค่อนข้างมาก
4. เป็นเรื่องธรรมดาที่จะเอาเปรียบผู้อื่นเมื่อมีโอกาส	35.3	53.9	5.9	5.9	2.11	.99	ค่อนข้างน้อย
5. เมื่อทำผิดฉันสามารถกล่าวคำ "ขอโทษ" ผู้อื่นได้	17.6	23.5	29.4	29.4	3.00	1.06	ค่อนข้างมาก
6. ฉันรู้สึกมีคุณค่าเมื่อได้ทำสิ่งต่างๆอย่างเต็ม ความสามารถ	23.5	17.6	5.9	52.9	2.05	1.14	ค่อนข้างน้อย
7. เมื่อต้องเผชิญกับอุปสรรคและความผิดหวังฉันก็ จะไม่ยอมแพ้	23.5	17.6	5.9	52.9	2.11	1.16	ค่อนข้างน้อย
8. แม้สถานการณ์จะเลวร้ายฉันก็มีความหวังว่า จะดีขึ้น	11.8	35.3	29.4	23.5	2.82	1.07	ค่อนข้างมาก
9. ฉันรู้สึกไม่พอใจที่ผู้อื่นได้รับสิ่งดี ๆ มากกว่าฉัน	52.9	35.3	5.9	5.9	3.11	.99	ค่อนข้างมาก
10. ฉันไม่สามารถทำให้ใจเป็นสุขได้จนกว่าจะได้ ทุกสิ่งที่ต้องการ	35.3	29.4	23.5	22.8	3.47	1.06	ค่อนข้างมาก
รวม					2.76	1.00	ค่อนข้างมาก

2.1.5 ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบพฤติกรรมพบว่านักเรียนมีพฤติกรรมด้านการ คิดอย่างมีเหตุผล (อโลหะ ไม่โกรธ) โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและมีประเด็นด้านการคิด อย่างมีเหตุผลที่เป็นพฤติกรรมที่น่าสนใจคือนักเรียน(ร้อยละ 5.9)ยอมรับได้ว่าผู้อื่นก็อาจ มีเหตุผลที่จะไม่พอใจการกระทำของฉฉฉฉนักเรียน(ร้อยละ 11.8)เมื่อรู้สึกไม่สบายใจก็มีวิธี ผ่อนคลายอารมณ์ได้ รายละเอียดดังปรากฏในตาราง 8

ตาราง 8 จำนวนและร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับพฤติกรรมในด้าน การคิดอย่างมีเหตุผล (อโทสะ ไมโครธ)

ข้อคำถาม	ระดับพฤติกรรม				ระดับ		พฤติกรรม
	ไม่จริง	จริง บางครั้ง	ค่อนข้างจริง	จริง มาก	μ	σ	
1. เวลาโกรธหรือไม่สบายใจฉันรับรู้ได้ว่าเกิดอะไรขึ้นกับฉัน	23.5	23.5	23.5	29.4	2.58	1.17	ค่อนข้างมาก
2. ฉันบอกไม่ได้ว่าอะไรทำให้ฉันรู้สึกโกรธ	47.1	23.5	5.9	23.5	2.05	1.24	ค่อนข้างน้อย
3. เมื่อถูกขัดใจฉันมักรู้สึกหงุดหงิดจนควบคุมอารมณ์ไม่ได้	5.9	41.2	17.6	35.3	2.82	1.01	ค่อนข้างมาก
4. ฉันมักมีปฏิกิริยาโต้ตอบรุนแรงต่อปัญหาเพียงเล็กน้อย	35.3	29.4	5.9	29.4	2.29	1.26	ค่อนข้างโอย
5. เมื่อถูกบังคับให้ทำในสิ่งที่ไม่ชอบฉันจะอธิบายเหตุผลจนผู้อื่นยอมรับได้	17.6	35.3	11.8	35.3	2.76	1.20	ค่อนข้างมาก
6. ฉันสังเกตได้ เมื่อคนใกล้ชิดมีอาการเปลี่ยนแปลง		41.2	29.4	29.4	2.88	.85	ค่อนข้างมาก
7. ฉันยอมรับได้ว่าผู้อื่นก็อาจมีเหตุผลที่จะไม่พอใจการกระทำของฉัน	5.9	29.4	17.6	47.1	3.05	1.02	ค่อนข้างมาก
8. เป็นการยากสำหรับฉันที่จะโต้แย้งกับผู้อื่นแม้จะมีเหตุผลเพียงพอ	17.6	41.2	17.6	23.5	2.47	1.06	ค่อนข้างน้อย
9. เมื่อไม่เห็นด้วยกับผู้อื่นฉันสามารถอธิบายเหตุผลที่เขายอมรับได้	11.8	52.9	23.5	11.8	2.35	.86	ค่อนข้างน้อย
10. เมื่อรู้สึกไม่สบายใจ ฉันมีวิธีผ่อนคลายอารมณ์ได้	11.8	11.8	11.8	64.7	3.29	1.10	ค่อนข้างมาก
รวม					2.65	1.08	ค่อนข้างมาก

2.1.6 ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบวัดพฤติกรรม พบว่านักเรียนมีพฤติกรรมด้านการคิดถูกทาง (อโมหะ ไม่หลงผิด) โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและมีประเด็นด้านการคิดถูกทางที่เป็นพฤติกรรมที่น่าสนใจ คือ นักเรียน (ร้อยละ .59) ถึงแม้จะต้องเสียประโยชน์ส่วนตัวไปบ้างฉันก็ยินดีที่จะทำเพื่อส่วนรวม นักเรียน (ร้อยละ 17.6) ฉันสามารถคอยเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่พอใจนักเรียน (ร้อยละ 11.8) มีความรู้สึกลำบากใจในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อผู้อื่น นักเรียน (ร้อยละ 17.6) รู้สึกว่าการตัดสินใจแก้ปัญหาเป็นเรื่องยากสำหรับตนเอง และนักเรียน (ร้อยละ .59) ทำในสิ่งที่ต้องการโดยไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน รายละเอียดดังปรากฏในตาราง 9

ตาราง 9 จำนวนและร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับพฤติกรรมในด้าน การคิดถูกทาง (อโมหะ ไม่หลงผิด)

ข้อคำถาม	ระดับพฤติกรรม				ระดับ		พฤติกรรม
	ไม่จริง	จริง บางครั้ง	ค่อนข้างจริง	จริง มาก	μ	σ	
1. ฉันสามารถคอยเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่พอใจ	29.4	35.3	17.6	17.6	3.29	1.12	ค่อนข้างมาก
2. ฉันเห็นคุณค่าในน้ำใจที่ผู้อื่นมีต่อฉัน			17.6	82.4	2.41	.39	ค่อนข้างน้อย
3. ถึงแม้จะต้องเสียประโยชน์ส่วนตัวไปบ้างฉันก็ยินดีที่จะทำเพื่อส่วนรวม	5.9	41.2	11.8	41.2	3.82	.93	มาก
4. ฉันรู้สึกลำบากใจในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อผู้อื่น	29.4	41.2	17.6	11.8	3.00	.95	ค่อนข้างมาก
5. แม้จะเป็นงานยาก ฉันก็มั่นใจว่าสามารถทำได้	5.9	35.3	11.8	47.1	2.17	1.08	ค่อนข้างน้อย
6. เมื่อทำสิ่งใดไม่สำเร็จ ฉันรู้สึกหมดกำลังใจ	41.2	29.4	11.8	17.6	2.11	1.21	ค่อนข้างน้อย
7. ฉันรู้สึกว่าการตัดสินใจแก้ปัญหาเป็นเรื่องยากสำหรับฉัน	41.2	23.5	17.6	17.6	3.00	1.16	ค่อนข้างมาก
8. เมื่อต้องทำอะไรหลายอย่างในเวลาเดียวกันฉันตัดสินใจได้ว่าทำอะไรก่อนหลัง	11.8	29.4	23.5	35.3	3.11	1.00	ค่อนข้างมาก
9. ฉันทำในสิ่งที่ต้องการโดยไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน	5.9	23.5	23.5	47.1	3.64	.99	มาก
10. เมื่อว่างเว้นจากภาระหน้าที่ฉันจะทำในสิ่งที่ฉันชอบ	11.8	5.9	5.9	76.5	2.75	.86	ค่อนข้างมาก
รวม					2.84	.97	ค่อนข้างมาก

2.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับสภาพพฤติกรรมการแสดงออกทางด้านการคิดดี ด้านการคิดอย่างมีเหตุผล และด้านการคิดถูกทาง จากการสัมภาษณ์นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 โรงเรียนวัดหนองตาเตี้ยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้วิเคราะห์เนื้อหาแบบสร้างข้อสรุป ตามกรอบแนวความคิดการวิจัยมีรายละเอียดดังเสนอเป็นลำดับไป ดังนี้

2.2.1 ด้านการคิดดี(อโลภะ ไม่โลภมาก) เมื่อสัมภาษณ์นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูประจำชั้นและผู้ปกครองนักเรียน พบว่านักเรียนทั้งหมดจำนวน 17 คน ตอบว่าไม่เคยลักขโมยของคนอื่น มีเพียงนักเรียนจำนวน 10 คน ตอบว่าเคยลักขโมยของคนอื่น นักเรียนจำนวน 17 คน ตอบว่าเคยช้อนสิ่งของๆ เพื่อน เพื่อเล่นสนุกสนาน มีเพียงนักเรียนจำนวน 7 คน ตอบว่าเคยช้อนของเพื่อนเพื่อหวังจะเอามาเป็นของตนเอง นักเรียนจำนวน 17 คนตอบว่าเคยคิดอยากได้ของคนอื่น และนักเรียนทุกคนตอบว่าเคยกล่าวต่อเอาทรัพย์สินของคนอื่นเพื่อหวังจะได้ทรัพย์สินนั้นมาเป็นของตน จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูประจำชั้นและผู้ปกครองของนักเรียนพบว่า ปัญหาในโรงเรียนโดยรวมแล้วเกิดจากเด็กนักเรียนขาดจิตสำนึกที่ดีและค่อนข้างจะเห็นแก่ตัวคิดเอาแต่จะได้ฝ่ายเดียวและการปลุกฝัง อบรมเลี้ยงดูที่ตามใจแต่เด็กเมื่ออยู่กับผู้ปกครองมีพฤติกรรมอย่างหนึ่งแต่เมื่ออยู่

ต่อหน้าครูนักเรียนจะเชื่อฟังและมีพฤติกรรมอีกอย่างหนึ่ง พออยู่ในกลุ่มเพื่อนมักก่อเหตุวุ่นวายเป็นประจำโดยเฉพาะเรื่องการลักขโมยสิ่งของๆครู ของเพื่อนด้วยกันก็ลักแม้แต่เครื่องสื่อสารทางไกล อุปกรณ์การเรียน เช่นปากกา ดินสอ ยางลบ เป็นต้น

2.2.2 ด้านการคิดอย่างมีเหตุผล (อโทสะ ไม่โกรธ) จากการสัมภาษณ์

นักเรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูประจำชั้นและผู้ปกครองของนักเรียนพบว่า ส่วนมากแล้วเวลานักเรียนมีอาการโกรธไม่สามารถควบคุมตนเองได้เพราะขาดสติไม่รู้วิธีระงับอารมณ์โกรธนั้นได้ ส่วนมากตอบเป็นประเด็นตรงกันว่า สาเหตุที่โกรธมักเกิดจากเพื่อนแกล้ง หยอกล้อกัน ใช้วาจาไปในทางที่ไม่ถูกคือด่าพ้อล้อแม่กัน นักเรียนมีนิสัยเกรง รังแกกันเองแล้วทำให้ทะเลาะวิวาทกันเกิดขึ้นถึงขั้นรุนแรงนำไปสู่ปัญหาของโรงเรียนที่จะต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน

2.2.3 ด้านการคิดถูกทาง (อโมหะ ไม่หลง) จากการสัมภาษณ์นักเรียนและ

จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูประจำชั้นและผู้ปกครองของนักเรียนพบว่า มีบางครั้งที่นักเรียนคิดจะทำร้ายตนเองเพื่อทำประชดผู้ปกครองเพราะไม่ได้ในสิ่งของที่ตนต้องการ บางทีก็น้อยใจผู้ปกครองคิดว่าพ่อแม่ไม่รักบ้าง บางครั้งก็หลงลืมสติโดยทำอะไรอย่างไม่รู้สีกตัว แม้แต่เวลาที่จะเลือกซื้ออาหารเองก็ไม่ได้มีความรู้และไม่ได้คำนึงถึงประโยชน์หรือสารอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย และยังมีความคิดว่าการดื่มน้ำอัดลมแล้วทำให้เทห์ คุดดี มีฐานะ เป็นที่นิยมของวัยรุ่น แต่ไม่คำนึงถึงโทษอันตรายต่อร่างกาย นักเรียนส่วนมากจะถูกอบรมเลี้ยงดูด้วยวิธีเอาใจ ตามใจทุกอย่างเพียงแต่ลูกอยากได้ก็ซื้อให้ทุกอย่างและจากการสัมภาษณ์ครูประจำชั้นพบว่า นักเรียนส่วนมากชอบดื่มน้ำอัดลมเป็นประจำเพราะว่าที่โรงเรียนมีครุณาเอาน้ำอัดลมมาจำหน่าย เด็กจึงติดและดื่มเป็นประจำ และคิดว่าเป็นน้ำที่มีประโยชน์

3. ปัญหาและความต้องการพัฒนาการคิดแบบใช้คำถามเร้าคุณธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 โรงเรียนวัดหนองตาเตี้ยง

จากการสัมภาษณ์ ผู้มีส่วนสำคัญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ผลการศึกษาสามารถสรุปตามกรอบการวิจัยดังรายละเอียดดังตาราง 10

ตาราง 10 สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการพัฒนาการคิดแบบใช้คำถามเร้าคุณธรรม

สภาพปัจจุบันการคิดแบบใช้คำถามเร้าคุณธรรม	ประเด็นปัญหา	ความต้องการพัฒนา
1. ด้านการคิดดี (อโลภะ ไม่โลภมาก) นักเรียนส่วนมาก (ร้อยละ 23.5) มีความรู้เกี่ยวกับความโลภอยู่ในระดับน้อย มีนักเรียนบางส่วน (ร้อยละ 86.5) ที่ยังขาดความรู้เกี่ยวกับโลภะ	มีนักเรียนบางส่วน (ร้อยละ 27.28) ที่ยังขาดความรู้เกี่ยวกับความหมายของโลภะคือ ความโลภขาดการเสียสละแบ่งปัน ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรจะรู้และควรปฏิบัติ	1. ให้มีการอบรมคุณธรรม และให้ความรู้ก่อนเข้าเรียน 2. นำสวดมนต์ไหว้พระประจำสัปดาห์ เจริญสมาธิ 3. ให้จัดกิจกรรมเข้าค่ายอบรมเสริมสร้างคุณธรรมแก่นักเรียน
2. ด้านการคิดอย่างมีเหตุผล (อโทสะ ไม่โกรธ) นักเรียนส่วนมาก (ร้อยละ 35.3) รู้ความหมายของคำว่า โทสะคือ ความโกรธ ซึ่งอยู่ในระดับน้อย มีนักเรียนบางส่วน (ร้อยละ 64.7) ยังขาดความรู้เกี่ยวกับความหมายของโทสะ	มีนักเรียนบางส่วน (ร้อยละ 47.6) ยังขาดความรู้เกี่ยวกับความหมายของโทสะ และยังมีนักเรียนบางคน เข้าใจผิดคิดว่าการมีโทสะมากทำให้การเรียนดีขึ้น	1. ให้มีการอบรมบ่มนิสัยเป็นรายบุคคล 2. ให้ครูประจำชั้นเข้มงวดเอาจริงเอาจังกับความประพฤติของนักเรียนบางคน 3. นำทำวัตรสวดมนต์นั่งสมาธิประจำทุกวันศุกร์
3. ด้านการคิดถูกต้องทาง (อโมหะ ไม่หลง) นักเรียนส่วนมาก (ร้อยละ 27.9) มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องโมหะคือ ความหลงผิด คิดผิดอยู่ในระดับน้อย และมีนักเรียนบางส่วน (ร้อยละ 22.1) ที่ไม่รู้อความหมายของโมหะ	มีนักเรียนบางส่วน (ร้อยละ 22.1) ยังขาดความรู้เกี่ยวกับโมหะ และมีนักเรียนบางส่วน สำคัญผิดกับสิ่งไม่มีประโยชน์ ขาดปัญญา	1. นิมนต์พระวิทยากรมาให้ความรู้ 2. ลงมือฝึกปฏิบัติจริงตามหลักของพุทธศาสนา 3. ให้มีการอบรมธรรมเป็นประจำก่อนเข้าเรียน